

Õiguskantsler

Arvi Tavast
direktor
Eesti Keele Instituut
eki@eki.ee

Teie nr

Meie 07.03.2024 nr 7-7/240375/2401441

Uue õigekeelsussõnaraamatu koostamine

Lugupeetud Arvi Tavast

Uue õigekeelsussõnaraamatu (ÕS 2025) ilmumiseni on jäänud poolteist aastat ja teatavasti soovib Eesti Keele Instituut (EKI) uue ÕS-i kokku panna EKI ühendsõnastiku põhjal.

Juhin tähelepanu, et keeleseaduse § 4 kohaselt peab ametlik keelekasutus vastama eesti kirjakeele normile. Uusim õigekeelsussõnaraamat on üks kirjakeele normi allikas.

Keeleseadus määratleb kirjakeele normi selgelt: kirjakeele normi all mõistetakse õigekirjutuslike, grammatiliste ja sõnavaraliste normingute ja soovitude süsteemi. See süsteem peab tagama ametliku keelekasutuse ühtluse ja selguse ning soodustama keelekasutuse hea tava rakendamist. Kirjakeele normi all peetakse keeleseaduses silmas piiravat ja suunavat normi, mille täitmine on ametlikus suhtluses kohustuslik.

Vabariigi Valitsuse määruse „[Eesti kirjakeele normi rakendamise kord](#)“ § 2 sätestab, et kirjakeele norm on määratud EKI uusima õigekeelsussõnaraamatuga, Emakeele Seltsi keeleteoimkonna otsustega ning keeleteoimkonnas heaks kiidetud ortograafiareeglistiku, normatiivse käsiraamatu ja grammatikaga.

EKI spetsialistid on öelnud (vt [artiklit](#) ja [EKI teatmikku](#)), et ÕS-i normingud käivad sõnade kirjakuju (ortograafia) ja muutevormide (morfoloogia) kohta ning et üldkeele sõnade tähendusi ega sõnavalikut ei normita (mh ei taheta enam anda soovitus eelistada omasõna selle võõrsõnalisele vastele).

Õigekeelsussõnaraamat peab säilima sellisena, et see on kirjakeele normi täitmise või rikkumise hindamisel abiks. See tähendab, et keeleseaduse ja määruste kohaselt peab kirjakeele norm säilima nõnda, et sõnadel on kokkulepitud tähendused, on õigekirja- ja grammatikareeglid ning hea ja selge stiili nõue. Seadus näeb ette, et normingud ja soovitused käivad ka sõnade tähenduse ja kasutamise kohta. Kui eesti kirjakeele norm sisuliselt kaob, ei saa eesti keelt enam pidada hariduse, teaduse ja kultuuri keeleks; sidemeks olnud, olevate ja tulevate põlvete vahel. Keerulisemaks muutub eesti keele õppimine ja õpetamine ning eesti keele oskuse hindamine, samuti keeleteoimetaja töö.

Kirjakeele normi peab järgima ametlikus keelekasutuses, muudes avalikkusele suunatud tekstides tuleb lähtuda keelekasutuse heast tavast. See ei riku väljendusvabadust: kirjakeele norm on kohustuslik vaid ametlikes tekstides, sest need peavad olema inimestele arusaadavad.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Keelekasutuse hea tava järgimine toetab sõnumi selgust ning eesti keele kui meie rahva ühise keele ja identiteedi aluse püsivust. Hea tava mittejärgimine pole seejuures normi rikkumine.

EKI ühendsõnastikku on kogutud hulgaliselt tegeliku keelekasutuse näiteid. Keelekasutuse uurimine ja kõigi kasutusviiside ülesnoppimine on hea, huvitav ja vajalik. Selle töö vili on kindlasti üheks aluseks kirjakeele arendamisel. Samas on selge, et EKI ühendsõnastikul ja õigekeelsussõnaraamatul on erinevad ülesanded. Üks kirjeldab tegelikku keelekasutust, teine aga on osa kirjakeele normist, mis on ametliku keelekasutuse aluseks. Seadus ega määrus ei luba kirjakeele normi tegeliku keelekasutuse ülevaatesse sulatada ning sõnavaralistest normingutest ja soovitudest loobuda.

Palun Eesti Keele Instituudil lähtuda uue õigekeelsussõnaraamatu koostamisel keeleseaduse ja Vabariigi Valitsuse määruse nõuetest, mis määravad eesti kirjakeele normi sisu. Kirjakeele normi nõuet ei tohi tühjaks ehk normi puudumiseks tõlgendada.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: Haridus-ja Teadusministeerium